

Kotov gegn Rússlandi - Yfirdeild

Dómur frá 3. apríl 2012

Mál nr. 54522/00

1. gr. 1. viðauka. Friðhelgi eignarréttar

Hugtakið eign. Kröfuréttindi. Ábyrgð á störfum skiptastjóra.

1. Málsatvik

Kærandi, Vladimir Mikhaylovich Kotov, er rússneskur ríkisborgari, fæddur árið 1948 og búsettur í borginni Krasnodar í Rússlandi. Í apríl 1994 stofnaði hann reikning í banka í borginni og lagði inn á hann umtalsverða fjárhæð. Síðar sama ár ákvað hann að loka reikningnum og taka út innstæðuna með vöxtum þar sem bankinn hafði ákveðið að lækka vextina á reikningnum. Bankinn tilkynnti kæranda hins vegar að ekki væri hægt að verða við beiðni hans vegna slæmrar lausafjárstöðu bankans. Í kjölfarið höfðaði kærandi mál á hendur bankanum. Með tveimur dómum árin 1995 og 1996 féllst héraðsdómur Krasnodar á kröfu kæranda og mælti fyrir um að bankinn skyldi greiða honum innstæður hans ásamt vöxtum, samtals 17.983 rúblur. Í millitíðinni hafði héraðsdómur fallist á gjaldþrotaskipti bankans og skipað skiptastjóra yfir búinu. Eftir skoðun kom í ljós að heildareignir bankans dugðu ekki fyrir skuldum. Í slíkum tilfellum gerðu ákvæði landslaga ráð fyrir því að kröfur innstæðueigenda, á borð við kæranda, nytu forgangsréttar í búinu. Þrátt fyrir það ákvað nefnd kröfuhafa að gefa ákveðnum kröfuhöfum enn frekari forgang en að framan greinir. Skiptastjóri framfylgdi ákvörðun nefndarinnar og greiddi 700 einstaklingum upp í kröfur sínar að fullu. Kærandi var ekki einn þeirra en hann fékk aðeins greiddar 140 rúblur úr þrotabúinu, eða 0,78% krafna sinna. Árið 1998 féllust viðskiptadómstólar á kröfur kæranda og staðfestu að skiptastjóri hefði brotið gegn rétti hans með rangri lagatúlkun. Var skiptastjóra fyrirskipað að greiða kæranda úr búinu þá fjárhæð sem hann átti rétt á. Skiptastjóri varð ekki við þessu enda voru engar eignir eftir í búinu. Kærandi fór því á ný með mál fyrir dómstóla og gerði kröfur á hendur skiptastjóranum persónulega. Árið 1999 vísaði dómstóll kröfu hans á hendur skiptastjóra frá dómi þar sem hætta var talin á því að ef á hana yrði fallist kynni kærandi að fá tvígreitt, þ.e. bæði úr hendi skiptastjóra og úr búinu, en skiptum var þá enn ekki lokið á því. Skömmu síðar lauk skiptum án þess að frekari eignir kæmu fram.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi hélt því fram að brotið hefði verið gegn rétti hans samkvæmt 1. gr. 1. viðauka sáttmálans.

Niðurstaða

Mannréttindadómstóllinn áréttaði að málsaðilar væru sammála um eftirfarandi atriði í málinu: 1) Að krafa kæranda á hendur bankanum teldist eign hans samkvæmt sáttmálanum, 2) að úthlutun eigna bankans af hálfu skiptastjóra búsins hefði verið ólögmæt og 3) að kærandi hefði fengið í sinn hlut mun lægri fjárhæð en hann átti rétt á. Kærandi hafði því verið sviptur eign sinni vegna ólögmætrar háttsemi skiptastjórans. Rússnesk stjórnvöld héldu því fram að þar sem skiptastjórinn væri einkaaðili sem kæmi ekki fram fyrir hönd ríkisins félli málið utan lögsögu dómstólsins. Dómstóllinn hafði í fyrri málum komist að þeirri niðurstöðu að stjórnvöld gætu ekki firrt sig ábyrgð með því að færa skyldur sínar yfir á einkaaðila. Hins vegar bæru ríki almennt ekki ábyrgð á brotum einkaaðila. Skiptastjórar voru samkvæmt rússneskum lögum sjálfstæðir í starfi gagnvart ríkinu og báru aðeins ábyrgð gagnvart kröfuhöfum. Yfirvöld höfðu ekki boðvald yfir þeim og komu ekki nálægt skiptaferlinu sjálfu. Þá gátu dómstólar aðeins skorið úr um lögmæti aðgerða skiptastjóra að þeim loknum. Ekki var því hægt að draga ríkið til ábyrgðar vegna brota skiptastjórans gagnvart kröfuhöfum. Þrátt fyrir þetta bar ríkið ábyrgð á að til staðar væri regluverk sem tryggði aðilum vernd eignarréttar síns. Dómstóllinn lagði því mat á þau réttarúræði sem stóðu kæranda til boða og hvers vegna beiting þeirra hefði reynst árangurslaus. Þótt kærandi hefði unnið mál á hendur bankanum fékk hann ekki kröfu sína greidda þar sem engar eignir voru eftir í þrotabúinu. Þegar það lá ljóst fyrir var eina úrræðið sem honum stóð til boða að fara í skaðabótamál við skiptastjóran, sem hann gerði. Stjórnvöld bentu á að kærandi hefði

ekki staðið rétt að í málsókn sinni gegn skiptastjóranum, hann hefði höfðað mál fyrir röngum dómstól og auk þess áður en skiptaferlinu lauk. Mannréttindadómstóllinn taldi að þótt dómstólar aðildarríkjanna væru að öllum líkindum betur til þess fallnir að skera úr um ákvæði landslaga þá hefðu réttarfarsreglur í Rússlandi á þeim tíma sem málið kom upp verið óskýrar um það fyrir hvaða dómstóli kærandi hefði átt að sækja mál sitt gegn skiptastjóranum. Mannréttindadómstóllinn féllst þó á það með stjórnvöldum að höfðun skaðabótamáls gegn skiptastjóranum fyrir skiptalok hefði falið í sér hættu á að tjónþoli fengi tjón sitt tvíbætt. Kæranda hafi því borið, sem kröfuhafa í búinu, að biða með slíka málsókn þar til skiptaferlinu væri formlega lokið. Kærandi gerði það ekki og þar með fyrirgerði hann kröfu sinni á hendur skiptastjóranum. Dómstóllinn taldi því að ríkið hefði ekki brotið gegn kjarna þeirra réttinda sem 1. gr. 1. viðauka sáttmálans mælti fyrir um.

Sjö dómarar skiluðu séráliti.